

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خواهران
مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران
معاونت پژوهش
استان قزوین شهر قزوین مؤسسه آموزش عالی حوزوی کوثر

عنوان:

بررسی احکام مالی زن در فقه؛ حکمت‌ها، مصلحت‌ها

استاد راهنما
حجت الاسلام والمسلمین رضا کاظم لو

نکارنده
هاجر محمدرضایی

سال تدوین

۱۴۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم

برگه صورتجلسه دفاعیه جایگزین شود.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْأَوَّلِ بَلَا أَوَّلٍ كَانَ قَبْلَهُ ، وَالْآخِرِ بَلَا آخِرٍ يَكُونُ بَعْدَهُ .

الَّذِي قَصُرَتْ عَنْ رُؤْيَيْهِ أَبْصَارُ النَّاطِرِينَ ، وَعَجَزَتْ عَنْ نَعْتِهِ أَوْهَامُ الْوَاصِفِينَ .

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ .

سپاس و ستایش خدای راکه در «اولیت» بی آغاز و در «آخریت» بی انجام است (ازلی وابدی است)؛

خدایی که دیده های بینندگان، از دیدار جمال او فرومانده،

و اندیشه ستاینندگان، در وصف کمال او عاجز و ناتوان است. درود و صلوات بر پیامبر عظیم الشان

حضرت محمد و خاندان مطهرشان .

«دعای اول صحیفه سجادیه»

تقدیم:

این نگاشته و تحفه ناقابل ولی خالصانه را تقدیم می‌کنم:
به ساحت مقدس حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه) و پیشگاه شهید راه ولایت،
حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها، الگوی زنان عالم.

۱۱۳. کاشف الغطاء، عباس ، المال المثلی و المال القیمی فی الفقه الإسلامی، چاپ اول، قم ، بوستان کتاب (مركز النشر التابع لمكتب الإعلام الإسلامی)، ۱۳۸۸هـ ش..
۱۱۴. کاظمی خراسانی، محمدعلی ، فوائد الاصول، جلد ۴، بی جا، مؤسسه النشر الإسلامی، بی تا.
۱۱۵. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق ، الکافی، محقق علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، جلد ۵، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۴۰۷ ق.
۱۱۶. لاری، عبدالحسین بن عبدالله، مجموعه رسائل (لاری)، چاپ اول، قم، کنگره بزرگداشت آیت الله سید عبدالحسین لاری، ۱۴۱۸هـ ق.
۱۱۷. المازری المالکی، أبو عبد الله محمد بن علی، شرح التلقین ، جلد ۱، بی جا، دار الغرب الإسلامی، ۲۰۰۸ م.
۱۱۸. المجاهد، محمد، مفاتیح الاصول، جلد ۱، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام لاحیاء التراث، ۱۲۲۹ هـ ق.
۱۱۹. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، جلد ۷۶، چاپ دوم، بی جا، مؤسسه الوفاء ، ۱۴۰۳ هـ ق.
۱۲۰. -----، ملاذ الأخیار فی فهم تهذیب الأخبار، جلد ۱۲ و ۱۶، چاپ اول، قم، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی ، ۱۴۰۶ ق.
۱۲۱. محقق حلّی، جعفر بن حسن ، شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، جلد ۱ و ۲، قم، اسماعیلیان، ۱۴۰۸هـ ق.
۱۲۲. محقق حلّی، محمد بن حسن، أیضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، جلد ۳، چاپ اول، قم، مؤسسه اسماعیلیان ، ۱۳۸۷.
۱۲۳. المحقق الکرکی (محقق الثانی)، نورالدین علی بن حسین، جامع المقاصد فی شرح القواعد، جلد ۱۳، چاپ دوم ، قم، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، ۱۴۱۴ ق.
۱۲۴. محلاتی، ذبیح الله، ریاحین الشریعه، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۹هـ ق.
۱۲۵. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، جلد ۳، قم، دارالحديث ، ۱۳۸۱.
۱۲۶. مدرسی طباطبائی، محمد رضا ، البیع، عبدالله امیرخانی و جواد احمدی، جلد ۱، چاپ اول، قم، دار التفسیر، ۱۳۹۳هـ ش.
۱۲۷. مشکینی، علی، اصطلاحات الاصول، چاپ پنجم، قم، نشر الهادی، ۱۳۷۱ ش.
۱۲۸. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، چاپ اول، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، جلد ۱۰، ۱۳۶۸هـ ش.

۱۲۹. مصطفوی، محمد کاظم، القواعد الفقہیہ، جلد ۱، چاپ چهارم، قم، مؤسسہ النشر الاسلامی التابعہ لجماعۃ المدرسین، ۱۴۲۱ق

۱۳۰. مصطفی، ابراهیم و دیگران، المعجم الوسیط، جلد ۱، بی جا، دارالدعوه، بی تا.

۱۳۱. معلوف، لويس، المنجد فی اللغة العربیہ المعاصرہ، بی جا، دارالمشرق، بی تا، ص.

۱۳۲. مغنیہ، محمد جواد، تفسیر الکاشف، جلد ۲، تهران، دار الکتب الاسلامیہ، ۱۴۲۴ ق.

۱۳۳. -----، فقه الامام جعفر الصادق (علیه السلام)، جلد ۵، قم، انصاریان، ۱۳۷۹ ش.

۱۳۴. مفید، محمد بن محمد، المقننہ، قم، مؤسسہ النشر الاسلامی، ۱۴۱۰ ه. ق.

۱۳۵. المقدسی، ابن قدامہ، المغنی، جلد ۸، قاهرہ، مکتبۃ القاہرہ، ۱۳۸۸ھ ق.

۱۳۶. موسوی خوانساری، احمد، جامع المدارک فی شرح المختصر النافع، مصحح علی اکبر

غفاری، جلد ۶، تهران، مکتبۃ الصدوق، ۱۳۵۵ ه. ش.

۱۳۷. موسوی خوئی، ابوالقاسم، مبانی تکلّم المنہاج، جلد ۲، چاپ دوم، قم، المطبعۃ العلمیہ،

۱۳۹۶ ه. ق.

۱۳۸. موسوی عاملی، محمد بن علی، نہایہ المرام فی شرح مختصر شرایع الاسلام، جلد ۱، قم،

موسسہ النشر الاسلامی، ۱۴۱۳ ه. ق.

۱۳۹. نجفی، محمد حسن، جواهر الکلام، جلد ۲۲، چاپ سوم، تهران، مکتبۃ الاسلامیہ، ۱۳۶۷ ه. ش.

۱۴۰. -----، جواهر الکلام، محقق عباس قوچانی، جلد ۳۱، چاپ ہفتم، بیروت، دارالاحیاء

تراث العربی، ۱۳۶۲ ش.

۱۴۱. نراقی، أحمد بن محمد مهدی، عوائد الایام، جلد ۱، چاپ سوم، قم، مکتبۃ بصیرتی، ۱۴۰۸ ه. ق.

۱۴۲. -----، مستند الشیعہ فی احکام الشریعہ، قم، مؤسسۃ آل البيت (علیہم السلام)

لإحياء التراث، جلد ۱۹، ۱۴۱۵ ه. ق.

۱۴۳. نوری، حسن بن محمد تقی، مستدرک الوسائل، جلد ۱۵، قم، مؤسسۃ آل البيت علیہم السلام

لإحياء التراث، ۱۴۱۱ ق.

۱۴۴. الواحدی، ابی حسن، أسباب نزول القرآن، چاپ اول، جلد ۱، دار الکتب العلمیہ، ۱۴۱۱ ه. ق.

مقالات

۱. ابراهیم نژاد، محمدرضا، "فلسفہ تفاوت حقوق مردان و زنان مسلمان در خصوص ارث و دیہ با

تکیہ بر آیات و احادیث"، فصلنامہ سراج منیر، شماره ۶، ۱۳۹۱.

۲. پارسا، فروغ، "مباحثی در حقوق زوجہ بنابر فقه امامیہ ومذاهب چهارگانه اهل سنت"، فصلنامہ

علوم انسانی، دانشگاه الزہرا، شماره ۱۳۸۱، ۴۱.

۳. پیشوایی، فریده و طیبه حیدری راد، "بررسی و پاسخ به شبهات پیرامون مهریه با محوریت قرآن کریم"، فصلنامه مطالعات قرآنی، شماره ۱۳۲، ۱۳۹۸.
۴. درگاهی، مهدی، "مبانی فقهی عزت، حکمت، مصلحت در تعاملات بین المملی دولت اسلامی"، فصلنامه حکومت اسلامی، شماره ۲، ۱۳۹۹.
۵. محتشمی، بتول، "اشتغال زنان، بایدها و نبایدها"، فصلنامه شورای فرهنگی - اجتماعی زنان، شماره ۳، ۱۳۷۸.
۶. ایازی، محمد علی، "تاریخمندی در نصوص دینی"، نشریه علوم حدیث، شماره ۱۳۸۲، ۲۹.
۷. ایازی، محمدعلی، "بررسی نظریه مشهور در تفاوت دیه زن و مرد"، مجله بانوان شیعه، شماره ۲۱، ۱۳۸۸.
۸. آبخیز، مجید، "فلسفه وجودی مهریه و پیامدهای مثبت و منفی آن"، مجله کانون وکلای دادگستری، شماره ۱۲، ۱۳۸۷.
۹. آل اسحق خوئینی، زهرا، "بررسی نهادهای حقوقی خانواده از منظر اخلاق اسلامی"، پژوهش نامه زنان، شماره ۱، ۱۳۸۹.
۱۰. باقرزاده، محمدرضا، "نگاهی به حقوق زن در اسلام نقدی بر کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان"، مجله معرفت، شماره ۱۳۸۲، ۷۰.
۱۱. بایوردی، سهیلا، "تفاوت زن و مرد در دیه"، نشریه جستارهای فلسفی، شماره ۷، ۱۳۸۵.
۱۲. بصیر، عباس، "با توجه به اشتغال اقتصادی زنان، آیه (الرجال قوامون على النساء) چگونه توجیه پذیر است؟"، مجله صباح، شماره ۶۵، ۱۳۸۱.
۱۳. بهرامی، محمد، "دیه زن از منظر قرآن و فمینیسم"، نشریه پژوهش‌های قرآنی، شماره ۲۵ و ۲۶، ۱۳۸۰.
۱۴. بیات، رقیه، «تاریخچه مهریه»، مجله دین پژوهان، شماره ۱۰، ۱۳۸۱.
۱۵. پاک نیا تبریزی، عبدالکریم، "دو شبهه حساس درباره حقوق بانوان"، مجله مبلغان، شماره ۱۳۹۳، ۱۷۵.
۱۶. حبیبی، ام البنین، "اسقلال مالی زن"، پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده، شماره ۱۱، ۱۳۹۰.
۱۷. خیرخواه، کامل، "چرا ارث زن کمتر از مرد است؟"، نشریه درس‌هایی از مکتب اسلام، شماره ۸، ۱۳۵۸.
۱۸. رستمی، ابراهیم، "بررسی و نقد دیدگاه برتری مردان بر زنان با تکیه بر آیه ی «الرّجال قوَّامون علی النّساء»"، نشریه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، شماره ۳۰، آبان ۱۳۹۹.

۱۹. سریر، فرزانه، "تبیین جایگاه حقوقی تفاوت ارث میان زن و مرد از منظر ملل و ادیان الهی"، پژوهش نامه حقوق بشری، شماره ۴، ۱۳۹۵.
۲۰. سعیدزاده، محسن، "خون بهای زنان؛ چرا برابر"، مجله زنان، شماره ۳۵، ۱۳۷۶.
۲۱. سعیدزاده، محسن، "زن مقتول از مرد قاتل هم کمتر است"، مجله زنان، شماره ۳۹، ۱۳۷۶.
۲۲. شفیعی سروستانی، ابراهیم، "جریان شناسی دفاع از حقوق زنان"، نشریه رواق اندیشه، شماره ۱۰، ۱۳۸۱.
۲۳. شفیعی سروستانی، ابراهیم، "دیه و قصاص زنان در فقه"، نشریه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۴، ۱۳۷۸.
۲۴. طاهری نیا، احمد، «زن و استقلال اقتصادی»، نشریه معرفت، شماره ۸۹، ۱۳۸۴.
۲۵. عالمی نیسی، مسعود، "سن ازدواج و موفقیت حرفه ای زنان؛ بررسی تطبیقی مطالعات تجربی در کشورهای مختلف"، نشریه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۷۳، ۱۳۹۵.
۲۶. **عبادی، شیرین، «مجله زنان»، شماره ۱۰۷، ۱۳۸۲.**
۲۷. عرب صالحی، محمد، "مبانی تاریخمندی قرآن و تحلیل و نقد مبنای وحی شناختی آن"، نشریه فلسفه دین، شماره ۴، ۱۳۹۵.
۲۸. عسکری، اسلامپور، "فلسفه تفاوت ارث زن و مرد در اسلام"، نشریه رواق اندیشه، شماره ۳۵، ۱۳۸۳.
۲۹. فاضل، محمد، "فلسفه تفاوت های زن و مرد در حقوق اسلام"، نشریه رواق اندیشه، شماره ۲۲، ۱۳۸۲.
۳۰. فروزان فر، فریبا، "آسیب شناسی پدیده تجاوز به عنف در ایران: دختران مظلوم ترین قربانیان"، ماهنامه گزارش، شماره ۱۵۰ و ۱۳۸۲، ۱۵۱.
۳۱. قربان نیا، ناصر و معصومه حافظی، "نقد و بررسی دیدگاه های مربوط به خطبه ی هشتادم نهج البلاغه"، نشریه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۶۰، ۱۳۹۲.
۳۲. کریمی، حمید، "بررسی حکمت تفاوت دیه ی نفس و اعضای زن و مرد در فقه شیعه"، مجله مطالعات اجتماعی روان شناختی زنان، شماره ۱۵، ۱۳۸۶.
۳۳. کشاورز، ناهید، "حریم حساس اشتغال زنان"، نشریه آبادی، ۱۳۷۶.
۳۴. محصص، مرضیه و آتنا بهادری، "تأملی بر شرک جنسیتی در خوانش های زن مدارانه از قرآن"، نشریه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۷۸، ۱۳۹۶.

۳۵. محمدزاده، ناهید، "دریافت نفقه آری یا خیر؟ نگاهی بر حق نفقه در فقه و قوانین ایران و مقایسه آن با کنوانسیون رفع تبعیض از زنان"، پژوهش نامه حقوق بشری، شماره ۸، ۱۳۹۶.
۳۶. مروی، محمدعلی، "سرپرستی خانواده با نگاه به آیه ۳۴ سوره نساء"، مجله معرفت، شماره ۱۲۲، ۱۳۸۶.
۳۷. معارف، مجید و رقیه شجاعی، "نقد دیدگاه ابوزید درباره نسخ و ارتباط آن با تاریخمندی قرآن"، پژوهش نامه قرآن و حدیث، شماره ۲۷، ۱۳۹۹.
۳۸. موسوی، مهدیه، "شبهه نقصان عقل زن"، مجله شمیم یاس، شماره ۱۳، ۱۳۸۳.
۳۹. موسوی تاکامی، صادق، "مهریه و رابطه آن با نحوه پرداخت"، ماهنامه پژوهش ملل، شماره ۱۶، ۱۳۹۶.
۴۰. مهرپور، حسین، "بررسی تفاوت دیه زن و مرد در قانون مجازات اسلامی و مبانی فقهی آن"، نشریه پژوهشنامه متین، شماره ۲، ۱۳۷۸.
۴۱. مهریزی، مهدی، "زن و سیاست، گرایش ها و نگارش ها"، مجله حکومت اسلامی، شماره ۴، ۱۳۷۶.
۴۲. میرحسینی، احمد، "مبنای تفاوت سهم الارث زن و مرد در نظام حقوقی اسلام"، مجله حقوق خصوصی، شماره ۶، ۱۳۸۳.
۴۳. میرخانی، عزت السادات، "احیاء تفکر دینی، مطالبات زن مسلمان و خیزش دو تفکر فمینیسم اسلامی و اجتهاد اصولگرا"، نشریه مطالعات راهبردی زنان، شماره ۸۰، ۱۳۹۷.
۴۴. نجفی، مسلم، "فمینیسم"، نشریه حوزه، شماره ۱۱۹، ۱۳۸۲.
۴۵. نیازی، قدرت الله و علی رمضانی، "معیار نفقه زوجه"، مجله فقه و حقوق خانواده، شماره ۶۵، ۱۳۹۵.
۴۶. نصیری، علی و محمدحسین، "نقد و بررسی دیدگاه ها در زمینه وجوه برتری مردان بر زنان"، نشریه پژوهشهای قرآنی، شماره ۶۷، ۱۳۹۰.
۴۷. مکارم شیرازی، ناصر دروس خارج فقه (بحث دیات)، روزنامه آموزشی-پژوهشی فیضیه، شماره ۱۸، ۱۳۷۶، صص ۱-۲.
- پایان نامه: محمدزادگان، اکرم، "بررسی تطبیقی مهریه در فقه شیعه و سنی و تحلیل امکان محدود ساختن آن"، مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران، قم، سطح ۳، ۱۳۹۴ ش.
- سایت: <http://www.hamseda.ir/fa/news>
- سایت بنیادوکلا، سایت خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا).